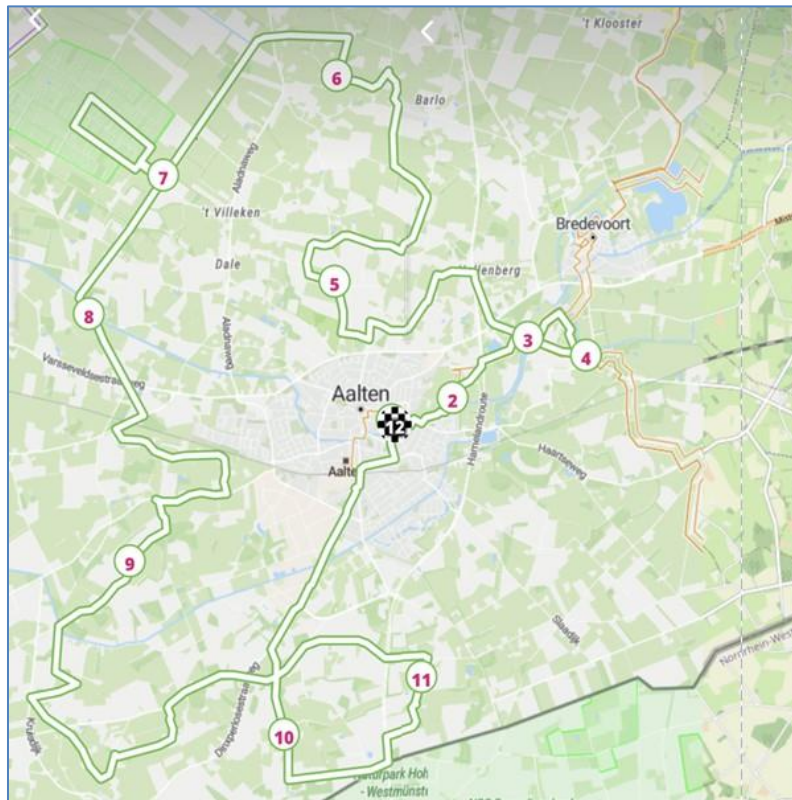


Langs Scholtengoed omgeving Aalten en door Aaltense Goor

Datum: april 2023



Inhoud

[1] Start Kinderboerderij "Ahof"	2
[2] Grafheuvel van Stumph	3
[3] Havezathe 't Walfort	3
[4] Boerderij Eskes	5
[5] Deventerweg	5
[6] Scholtengoed de Neeth	6
[7] Wandeling Aaltense Goor	7
[8] Groot Gussinklo	8
[9] Groot Rensink (Theetuin Rensink)	8
[10] 't Vels	9
[11] Scholtenboerderij 't Olde Hondorp	10
[12] Eindpunt parkeerplaats Het Ahof	10

Op deze derde route langs de Oost-Achterhoekse scholtengoederen fietsen we in de omgeving van Aalten. Wat hier misschien zal opvallen zijn de hoogteverschillen in het landschap. Het westelijk deel van Aalten, inclusief het oude stadsdeel, ligt op het Oost-Nederlandse plateau. De naam Aalten verwijst naar de hoge ligging (het latijnse woord *Altus* betekent hoog). In het buurtschap Dale verlaten we het plateau en gaan we omlaag, wat in de buurt van boerderij De Neeth goed te zien is. Vanaf dit punt gaat de route door de laag gelegen broekgronden. We beëindigen de fietstocht op de licht golvende dekzandruggen ten westen van Aalten.

Wie de twee fietstochten langs de Winterswijkse scholtengoederen al een keer heeft gedaan zal het niet ontgaan dat het landschap rond Aalten een ander karakter heeft. Waar de Winterswijkse scholtenboeren een bosrijk landschap cultiveerden – een landschap dat in de vorige eeuw een beschermde status kreeg – lagen de Aaltense scholtengoederen vaak aan de rand van een es, omringd door woest land dat pas in de loop van de 19^e eeuw werd ontgonnen. Lange rechte wegen, aangelegd tijdens de ontginning van de uitgestrekte heidevelden en broeklanden, bepalen in de Aaltense buurtschappen het beeld. Door de ruilverkaveling die hier in de tweede helft van de 20^{ste} eeuw plaatsgreep verdwenen veel landschapselementen zoals houtwallen, heggen, solitaire eiken en kleine bosjes. Al met al is het rond Aalten wat kaler, rechter en minder sprookjesachtig dan in de Winterswijkse buurtschappen. Toch zullen we op deze tocht zien dat ook Aalten zijn momenten heeft.

We wensen u veel plezier met deze prachtige tocht.

OPENBAAR VERVOER:

Neem de trein naar Station Aalten en gebruik daarna de optie “Navigeer naar startpunt” in de app. De parkeerplaats bij de kinderboerderij De Ahof bevindt zich op circa 900 m van het NS-station. In Aalten zijn meerdere mogelijkheden voor het huren van fietsen.

EIGEN VERVOER:

Gebruik de optie “Navigeer naar startpunt” in de IVN route app.

De parkeerplaats bij kinderboerderij De Ahof is gratis en ligt aan Polstraat 9 in Aalten.

[1] Start Kinderboerderij “Ahof”

Polstraat 9 Aalten



De Ahof was oorspronkelijk een havezathe met watermolens en boerderijen, behorende bij de Heerlijkheid Bredevoort. Van de gebouwen en landgoederen is alleen nog boerderij de Pol over. Tegenwoordig doet de boerderij dienst als sociaal centrum. De havezathe stond aan de Slingebeek. De slotgracht stond met de beek in verbinding. Rond 1900 zijn de vervallen gebouwen op de boerderij na gesloopt. Ten oosten van de boerderij loopt een pad langs de Slinge richting Bredevoort.

[2] Grafheuvel van Stumph

Nannielaantje Aalten



De verhoging links van het pad is de **grafheuvel van Stumph**. Stumph was begin 19^e eeuw de eerste burgemeester van Aalten. Hij ergerde zich aan de onhygienische gewoonte om doden rond de kerk te begraven en propageerde het begraven buiten de dorpsgrens. In deze grafheuvel voegde hij de daad bij het woord.

Het Nannielaantje is genoemd naar de dochter van een latere landgoedeigenaar, die hier graag wandelde.

Als we de route via het Vrijerslaantje vervolgen komen we uit op de **Hessenweg**. Deze weg was al rond 800 een karrespoor voor goederentransport tussen Bocholt en Zutphen/Deventer. Nu is het een smal pad, maar als karrespoor konden deze wegen meer dan 50 meter breed worden doordat de wagens elkaars sporen en kuilen moesten ontwijken.

Meer info via link: [Grafheuvel in Aalten \(mijngelderland.nl\)](http://mijngelderland.nl) en [Hessenweg \(achterhoek.nl\)](http://achterhoek.nl)

[3] Havezathe 't Walfort

Walfortlaan 1 Bredevoort



Havezathe 't Walfort



Grasland



Dalkruid



Groene specht



Rode bosbes is, net als een aantal andere Heideachtigen, een dwergstruik



Sombere honingzwam



Grenspaal jachtgebied 't Walfort

't Walfort wordt voor het eerst in 1402 genoemd. De naam verwijst naar een doorwaadbare plaats in het riviertje de Slinge. Het huis en landgoed zijn sinds 1958 eigendom van de gemeente Aalten en worden tegenwoordig beheerd door Het Geldersch Landschap. Het huis heeft nog middeleeuwse elementen maar is in de eeuwen erna ingrijpend verbouwd en vereenvoudigd. In de late middeleeuwen was op Walfort een veemgericht gevestigd dat viel onder het bestuur van Bocholt. (link: [Wikipedia; Walfort](#))

Landgoed Walfort is een typisch coulisselandschap. De vele houtsingels geven de illusie dat het gebied een bos is. Tussen de beschutting van houtwallen liggen schrale graslandjes en graanakkers. Het Rietgat in het oosten van het landgoed is een laatste overblijfsel van de ooit uitgestrekte ondoordringbare broekbossen in het moerasgebied ten zuidoosten van Bredevoort. Aan het einde van de Walfortlaan ligt, naast de bolle es, de boerenhoeve Eskes, die van oudsher bij de havezate Walfort hoort. De boerderij dateert uit het begin van de 19e eeuw en is deels opgebouwd uit bouw materiaal dat beschikbaar kwam toe de bovenste verdieping van het Walfort werd afgebroken.

Aan de rand van het landgoed, richting Bredevoort, komen twee beken samen: de Boven Slinge en de Schaerbeek, die vanaf dit punt Keizersbeek heet.

Nadat we vanaf 't Walfort de route voor ca 500 meter over de Walfortlaan vervolgen zien we aan de linkerkant boerderij Eskes liggen.

[4] Boerderij Eskes

Walfortlaan 3, Aalten



Boerderij Eskes is een 18^e eeuwse saksische boerderij, te herkennen aan het “luie”dak, de ronde entdeur aan de achterzijde, en (binnen) de zijbeuken met stalruimte en lage hooizolders aan weerszijden van de deel. Boerderij Eskes is deels gebouwd met materiaal dat beschikbaar kwam na de afbraak van de bovenste verdieping van 't Walfort. Voor de boerderij staat een eeuwenoude eik die helaas ten prooi is gevallen aan de biefstukzwam (foto) die aan de voet van de stam zichtbaar is.

[5] Deventerweg

Deventerweg, Barlo



Dit pad maakte oorspronkelijk deel uit van de Hessenweg. Waar de meeste oude wegen langs de essen lopen, waardoor de ene kant van de weg vaak hoger ligt dan de andere kant, loopt de Deventerweg dwars over de Barlose Es.

[6] Scholtengoed de Neeth

Neethweg 6, Barlo



De huidige boerderij De Neeth is in 1914 gebouwd. Maar de boerderij die daarvoor op die plek stond was veel ouder. De Neeth wordt voor het eerst vermeld in 1647 in het verpondingsboek van Aalten. De naam De Neeth is een verbastering van Den Heet, oftewel De Heide, wat verwijst naar het uitgestrekte heidegebied waar De Neeth ooit deel van uitmaakte, en dat zich uitstrekte van het moerasgebied bij buurtschap Dale tot aan Lichtenvoorde.

De boerderij ligt op een zogenaamde terrasrand, op de overgang van het hoogterras van de Rijn naar het laagterras ten westen van de Neeth. Deze overgang is goed te zien vanaf het Nijhofslaantje, een zandpad dat de Neeth verbindt met de Nijhofsweg. Op veel andere plekken is de terrasrand niet meer te zien doordat ze in de ijstijd zijn weggesleten door smeltwaterbeken.

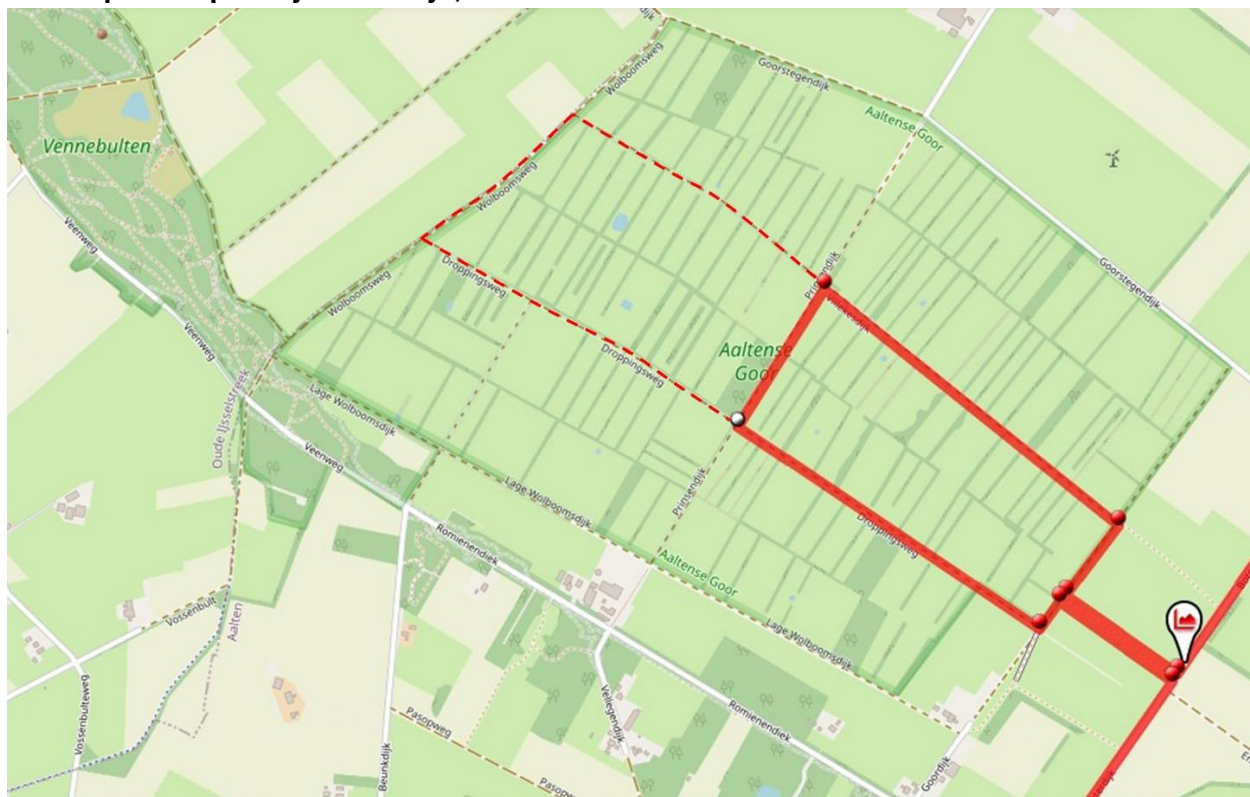
Het gebied rond de Neeth werd in de prehistorie al bewoond. Dit weten we door de vondst van grafheuvels en een urnenveld uit de late bronstijd, iets verderop in het buurtschap Barlo bij boerderij De Kiefskamp. De naam Barlo wijst erop dat deze omgeving arm was aan bos.

Tot de ruilverkaveling van 1984 lag ten noorden van de Neeth de oude slotgracht die ooit de hoeve beschermde. Ten noorden van de boerderij kun je vanaf het Nijhofslaantje nog de vage contouren van een deel van de slotgracht zien. Waarschijnlijk is die gracht aangelegd in een uitloper van het oorspronkelijke moeras in wat nu de Aaltense Goor is. In de omgeving van de Neeth wordt kalkhoudend kwelwater opgestuwd uit de bodem. In voor- en najaar zie je hier vaak een grijs laagje op het water in de sloot. Dit is geen olie, maar neergeslagen mineralen (vooral kalk) uit het kwelwater, dat een laagje op het water vormt.

Volgens overlevering bestond De Neeth al in 1300, of zelfs al in 800 als hofboerderij van Karel de Grote, maar bewijs daarvoor is nooit gevonden. Ten tijde van de Heerlijkheid Bredevoort (18^e eeuw) was De Neeth een scholtengoed in bezit van de Oranje Nassaus.

[7] Wandeling Aaltense Goor

Kleine parkeerplaatsje Boterdijk, Aaltende Goor



De Aaltense Goor is een landschapsreservaat van 200 hectare, opgebouwd uit kleine percelen (voormalige) landbouwgrond, die elk begrensd worden door sloten en houtwallen. Door de natte bodem van het oorspronkelijke moeras is het gebied pas in de 18^e eeuw ontgonnen, en vervolgens in de ruilverkaveling overgeslagen. De percelen zijn vooral gebruikt als grasland.

Ook in deze tijd worden ze nog extensief beheerd. Het is een oorspronkelijk cultuurlandschap waar de natuur zijn gang kan gaan. Op veldjes die als hooiland gebruikt worden blijft hier en daar een strook hoog gras staan om voedsel en beschutting te bieden aan vogels, insecten en amfibieën. In de houtwallen zien we vooral elzen, naast wilgen, eiken en populieren. Ze herbergen een grote verscheidenheid aan vogels, waaronder de nachtegaal, de wielewaal en de koekoek.

Vanaf de Boterdijk begint onze wandeling bij het kleine parkeerplaatsje rechts langs de weg. Van hier uit lopen we via het onlangs aangekochte Engeveld naar de ingang van 't Goor. We staan dan op de Goordijk, het wandelpad dat het gebied aan de zuidoost-kant begrenst. Hier gaan we rechtsaf en lopen door tot het begin van de Villekesdijk; dit is één van de twee wandelpaden die in de lengterichting door het gebied lopen. Halverwege de Villekesdijk kruisen we de Prinsendijk; dit is de enige dwarsweg. Voor de korte wandeling gaan we hier linksaf de Prinsendijk op, en bij de eerstvolgende kruising weer links. We komen dan weer uit op de Goordijk en lopen vandaar terug door 't Engeveld naar de parkeerplaats

Voor de langere wandeling vervolgen we de Villekersdijk tot het eind, waar het pad uitkomt op de Wolboomsweg. Hier hebben we uitzicht op het Zwarte Veen, waar een nieuw natuurgebied wordt aangelegd. In het vroege voorjaar van 2023 zijn hier de eerste boompjes langs het water aangeplant. Op de Wolboomsweg gaan we linksaf, en bij het eerste pad weer linksaf. Na een tijdje kruisen we opnieuw de Prinsendijk, en komen we uiteindelijk terug op de Goordijk.

Duur korte wandeling: 45 minuten. Lange wandeling: 90 minuten.

[8] Groot Gussinklo

Vellegendijk 11, Lintelo



Groot Gussinklo wordt voor het eerst vermeld in 1284. Sinds begin 19^e eeuw is het geen scholtengoed meer. De omliggende boerderijen zijn gebouwd voor familieleden en nazaten.

[9] Groot Rensink (Theetuin Rensink)

Tammeldijk 4, Lintelo



De boerderij is in zijn huidige vorm 19^e-eeuws. Aan de glooiingen in het omliggende landschap is nog te zien dat hier ooit beken liepen. Bij het erve Scholten Rensink was ooit een watermolen met onderslagrad die gevoed werd door een aftakking van de Slingebeek, die via het Aaltense Broek verder stroomde in de Rensink- en Tammelsbeken. Om het erf lag vroeger een brede gracht, waarin zuidoost van het huis een kolk lag tegen een hoge kamp. Aan weerszijden van de Tammeldijk kleuren de sloten in het vroege voorjaar geel door de vele dotterbloemen (foto).

[10] 't Vels

Velsdijk 1, Heurne



De naam 't Vels is een verbastering van het Veldhuis. De boerderij bestond al rond 1600 en lag in een ruig gebied met veel onontgonnen veen- en heidegrond. Rondom 't Vels zijn essen ontstaan op de velden die gebruikt werden voor het verbouwen van gewassen. Oorspronkelijk waren dat vooral granen en knollen. Op de lager gelegen velden werd vee geweid. Deze weidevelden lagen in moerassig gebied, wat we nog terugvinden in de naam van de naastgelegen boerderij 't Goorhuis. In de 18^e eeuw werd een aanzienlijk deel van de 36 hectaren grond van 't Vels gebruikt voor houtproductie. Restanten van deze bossen zijn nog te vinden ten zuiden van 't Vels rond de huidige Damheideweg.

Het gebied rond 't Vels is in de vorige eeuw grondig veranderd door de ruilverkaveling. In de weilanden zijn nog rijen oude eiken te zien, restanten van oorspronkelijke houtwallen of oprijlanen naar boerderijen die niet meer bestaan.

[11] Scholtenboerderij 't Olde Hondorp

Hondorpweg 5, Heurne



Scholtenboerderij 't Olde Hondorp behoorde oorspronkelijk aan het stift (klooster) te Vreden in Duitsland. Vanaf 1330 wordt de boerderij vermeld in het kloosterarchief en in het Oud Rechterlijk Archief van Bredevoort. De naam is samengesteld uit hont (een bepaalde oppervlaktemaat) en dorp, wat terp betekent. De boerderij ligt dus op een terp ter grootte van een hont. De boerderij fungeerde als verzamelplaats waar de pachters in Heurne hun goederen naartoe brachten. In 17e eeuwse registers zien we dat 't Hondorp over veel bouw- en weidegrond beschikte, aan de rand van de uitgestrekte Kiefsche Heide. Het beekje ten zuiden van de boerderij door de weilanden stroomt ontspringt in het nabijgelegen Reijderdingsvenn, dat een restant is van het oorspronkelijke Witte Veen.

De pachtgegevens na 1651 in het Verpondingscohier van Aalten-Heurne tonen aan dat het een zeer grote boerderij was. Men bleef in Vreden op papier de term 'eigenhorig' hanteren, ook toen de praktijk al lang veranderd was. Zo schreef de Abdis van het Stift Vreden in 1640: *"Unsers Grafflichen Stifftz eigener Hoffhoriger Gerdt te Hondorp auff unserm eigenhorigen Erb Hondorp"*.

Aan het begin van de 19e eeuw werden de eigendommen van het klooster te Vreden, waaronder deze boerderij, overgedragen aan de vorst zu Salm-Salm, eigenaar van het kasteel Anholt net over de Nederlandse grens in Nordrhein-Westfalen.

[12] Eindpunt parkeerplaats Het Ahof

Het zit er op.

Hopelijk heeft u van deze tocht hebt genoten.

We stellen het op prijs als je deze route wilt beoordelen. Klik linksboven op < en selecteer het aantal sterren. Bent u tijdens de tocht een wijziging tegengekomen in de route of de informatie? Laat het ons weten via een mail aan ivn.oa.routewandelingen@gmail.com met vermelding van de routenaam "Langs Scholtengoed omgeving Aalten en door Aaltense Goor"

Deze IVN fietsroute is gemaakt als eindopdracht voor de Natuurgidsenopleiding 2022-2023 van de afdeling IVN Oost-Achterhoek en is onderdeel van een drieluik te weten:

- Langs Scholtengoed in Ratum, Kotten en Brinkheurne
- Langs Scholtengoed in Miste en Woold
- Langs Scholtengoed omgeving Aalten en door Aaltense Goor

Goede reis naar huis.

Met vriendelijke groet.

De werkgroep Route Scholtengoed.

Bronvermelding:

- Jos Wessels; Bezield Erfgoed. Straten en monumenten in Aalten, Dinxperlo, Bredevoort en buurtschappen.
- Gemeente Aalten; Cultuurhistorische analyse Landelijk Gebied Aalten 2015
- Wikipedia; Walfort
- Website: Oudaalten.nl/; Boerderijen
- Website: mijn gelderland.nl; Grafheuvel in Aalten
- Website: achterhoek.nl; Hessenweg

Foto's

- IVN Oost-Achterhoek, NGO opleiding 2022-2023, Eindopdracht Scholtengoed
- Diverse internet afbeeldingen. Voor zover bekend auteursrechten vrij
- IVN Oost-Achterhoek: Werkgroep Natuurkijkers

Mochten er toch auteursrechten op afbeeldingen of tekst van toepassing zijn dan graag bericht.